

УДК 334.732.2

Бабидорич Л.І.*аспірант кафедри фінансів і банківської справи
Ужгородського національного університету*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ КРЕДИТНИХ СПІЛОК НА БАЗІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ

У статті розглядається досвід функціонування кредитних спілок у країнах Європейського Союзу. Зосереджено увагу на корпоративних, економічних та соціальних аспектах розвитку кредитних спілок України. Запропоновано напрямки адаптації зарубіжної практики на вітчизняних теренах.

Ключові слова: кредитна спілка, стандарти придатності, техніко-економічна модернізація, сервісна інфраструктура, фінансова грамотність населення.

Бабидорич Л.И. ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ КРЕДИТНЫХ СОЮЗОВ НА БАЗЕ ЕВРОПЕЙСКОГО ОПЫТА

В статье рассматривается опыт функционирования кредитных союзов в странах Европейского Союза. Сосредоточено внимание на корпоративных, экономических и социальных аспектах развития кредитных союзов Украины. Предложены направления адаптации зарубежной практики на отечественных просторах.

Ключевые слова: кредитный союз, стандарты пригодности, технико-экономическая модернизация, сервисная инфраструктура, финансовая грамотность населения.

Babydorych L.I. THE PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF DOMESTIC CREDIT UNIONS ON THE BASIS OF EUROPEAN EXPERIENCE

The article describes the experience of functioning of credit unions in the countries of the European Union. The corporate, economic and social aspects of the development of credit unions in Ukraine are focused. The directions of adaptation of foreign experience on domestic spaces are proposed.

Keywords: credit union, standards of fitness, technical and economic modernization, service infrastructure, financial literacy of the population.

Постановка проблеми. На території України кредитно-кооперативний сектор почав відроджуватися на початку 1990-х років, із проголошенням незалежності країни, у формі кредитних спілок. Впродовж останніх 20 років свого існування вони зазнали всіляких змін як з юридичної точки зору, так і з позиції сприйняття суспільством. Однак сучасні післякризові реалії економічного середовища вимагають суттєвих змін у реформуванні та ефективному розвитку українських кредитних спілок. Надзвичайно важливим у цьому процесі є застосування передусім європейського досвіду розбудови середовища їх функціонування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку кредитних спілок України присвячено чимало праць, зокрема на особливу увагу заслуговують наукові дослідження таких вчених, як Гончаренко В. [10], Луцишин О. [9], Терещенко Г. [6; 8], Пластун В. [4], Пожар А. [7]. У даних публікаціях здійснюється комплексний розгляд існуючих проблем та окреслюються стратегії їх вирішення, в основному шляхом цілеспрямованих дій з боку органів регулювання. Однак недостатньо уваги приділено таким внутрішнім та зовнішнім чинникам, які впливають на середовище функціонування кредитних спілок, як корпоративна культура, техніко-економічна модернізація та соціальна відповідальність.

Постановка завдання. Метою даної статті є узагальнення досвіду європейських країн у сфері функціонування кредитних спілок та обґрунтування напрямків його застосування у вітчизняній практиці.

Виклад основного матеріалу. Вперше кооперативні форми фінансової самопомоги населення виникли в Німеччині у 50-х роках XIX ст. під впливом ідей та з практичної діяльності Германа Шульце-Деліча та Фрідріха Райфайзена. З Німеччини ідеї фінансової самопомоги поширилися на більшість країн Європи – Австрію, Італію, Францію, Англію та ін. Згодом ідеї кредитної кооперації поширилися на

всі континенти. Кредитні кооперативи отримали значний розвиток у більшості країн світу і на сьогодні займають належне місце у фінансових системах розвинутих та малорозвинутих країн всіх континентів і в кооперативному секторі світового господарства.

Слід відмітити, що в європейському просторі до складу кредитних кооперативів відносять різні установи, які в одних країнах надають тільки фінансові послуги, в інших – додатково й товарні послуги, а в деяких – існують універсальні кооперативи з фінансовими функціями. Особливості діяльності кожного виду установ регламентується національним законодавством країни, до якої вони належать.

Сучасні кредитні кооперативи представлені двома найпоширенішими типами: кооперативними банками (переважно в країнах Західної Європи) та кредитними спілками (в більшості регіонів світу) і складають кредитно-кооперативний сектор економік багатьох країн.

Всі країни світу об'єднані у 6 регіональних конфедерацій кредитних кооперативів – Африканську, Азійську, Карибського басейну, Європейську, Латиноамериканську та конфедерацію кооперативних ощадних та кредитних асоціацій країн Океанії, які є структурними елементами Всесвітньої Ради кредитних спілок.

Країни – члени Всесвітньої Ради кредитних спілок організують діяльність національних фінансових установ на підставі документу, розробленого Радою про Типові правила регулювання кредитних спілок [1]. Воно засноване на регулятивному досвіді і передових практиках різних країн. У Типові правила регулювання також включений набір фінансових показників, що містяться у Міжнародних принципах безпеки і надійності кредитних спілок [2], і на їх основі створюється стала регулятивна база. Це зумовлено тим, що в процесі інтенсивного зростання і розвитку кредитних спілок адекватне регулювання стає необхідністю.

Європейські кредитні спілки – це фінансові кооперативи, які створюються для просування ідей заощадливості серед своїх членів. Контроль за їх діяльністю у сфері дотримання законодавства та правил ведення бізнесу, покладено на регулятивний орган в особі Центрального банку країни. Метою його контрольної функції є захист коштів членів кредитних спілок та підтримка фінансової стабільності та процвітання установ в цілому.

Однак у тій чи іншій європейській країні існують свої особливості функціонування даних установ. Так, кредитні спілки Ірландії (країна Північної Європи) надають важливе значення таким морально-етичним нормам, як порядність, чесність та професіоналізм. Дані неформальні правила з 2013 року були прийняті Центральним банком Ірландії як нестатутні, але обов'язкові орієнтири при оцінці та відборі менеджерів кредитних спілок, і сформовані у розпорядчому документі «Придатність і чесність» [3]. Згідно з даним стандартом, такі працівники кредитної спілки, які голова правління та голова кредитного комітету, які у межах своїх посадових обов'язків володіють контрольними функціями, повинні відповідати наступним вимогам:

1) бути компетентними і здібними, тобто володіти професійними навичками, які здобуті в процесі навчання, роботи на відповідній посаді чи добровільного підвищення кваліфікації, а також мати чітке і повне уявлення про нормативно-правове середовище діяльності кредитних спілок на фінансовому ринку;

2) бути чесними, етичними і сумлінними у своїй роботі – здатність працівника продемонструвати, що при виконанні ним контрольної функції майно кредитної спілки не зазнає втрат, а до самого працівника не застосовувалися догани, скарги, дисциплінарні розгляди, адміністративні стягнення чи дискваліфікаційні обмеження в участі в управлінській роботі;

3) бути фінансово стабільним, тобто не мати боргів, які, згідно з рішенням суду, повністю чи частково не оплачені; не бути об'єктом справ про власне банкрутство чи банкрутство установ, де раніше займав посаду директора.

Такі жорсткі вимоги до керівного апарату кредитної спілки в Ірландії були встановлені у зв'язку із дотриманням закону «Про кримінальне правосуддя у сфері відмивання грошей та боротьби з тероризмом», який був прийнятий у 2010 році під впливом Директиви Європейського Союзу (2005/60/ЄС).

Вітчизняні кредитні спілки також повинні дотримуватися Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму». Однак під час кризи, враховуючи недоліки українського законодавства, недостатнє розуміння соціально-економічної природи кредитних спілок з боку населення, прорахунки у політиці регулювання та нагляді з боку держави, виникали установи, які, використовуючи неприбутковий статус кредитної спілки, привласнювали кошти людей, при цьому без надання їм фінансової допомоги навзаєм. Таких псевдокредитних спілок нараховувалося близько 10% від загальної кількості діючих установ в Україні. Проти керівників таких установ та їх співучасників було порушено близько 100 кримінальних справ, однак повернення всіх коштів вкладникам за цими справами часто є сумнівними.

Щодо проблеми кваліфікації кадрів наголошує і вітчизняний науковець В.Л. Пластун [4, с. 137], відмітивши, що процес кредитування, який пов'язаний із значною кількістю ризиків, потребує спеціальних

навичок працівників кредитних спілок при оцінці кредитоспроможності позичальника. При цьому не останню роль відіграють і ті працівники установ, які відповідають за просування послуг серед їхніх членів, створюючи первинні передумови успішного розвитку фінансової установи.

На користь таких передумов свідчить той факт, що за ініціативи Нацкомфінпослуг у кінці 2012 року було видано розпорядження щодо заходів впливу за порушення законодавства [5], згідно з яким, даний колегіальний орган може застосовувати до порушників такі заходи впливу:

1) зобов'язати вжити заходів для усунення порушення;

2) вимагати скликання позачергових зборів учасників фінансової установи;

3) накладати штрафи в розмірах, передбачених законодавством;

4) тимчасово зупиняти (обмежувати) або анулювати (відкликати) ліцензію на право здійснення діяльності з надання фінансових послуг;

5) відсторонювати керівництво від управління фінансовою установою та призначати тимчасову адміністрацію;

6) затверджувати план відновлення фінансової стабільності фінансової установи;

7) виключати відповідно до законодавства учасників ринків фінансових послуг (крім споживачів фінансових послуг) з Державного реєстру фінансових установ або реєстру осіб, які не є фінансовими установами, але мають право надавати окремі фінансові послуги;

8) установлювати для небанківських фінансових груп підвищені економічні нормативи, ліміти та обмеження щодо здійснення окремих видів операцій.

Однак, на нашу думку, таких заходів регулювання замало. Нацкомфінпослуг як регулятивний орган повинен налагодити контакт з тими кредитними спілками, які здійснюють свою діяльність добросовісно, і створити таке інституційне середовище, яке б сприяло їх подальшому розвитку. Для цього, ми вважаємо, Нацкомфінпослуг має виступити з ініціативою змін у Законі України «Про кредитні спілки», запропонувавши внести перелік можливих порушень керівниками та особами, які перебувають у трудових відносинах із кредитною спілкою, із обов'язковою регламентацією заходів впливу щодо них. Причому не лише у вигляді сплати штрафних санкцій, але й з урахуванням строків позбавлення волі.

Крім того, задля усунення можливості виникнення у майбутньому організацій, які б дискредитували громадський рух фінансової взаємодопомоги в очах суспільства та державних органів, доцільно було б розробити документ із зазначеними стандартами придатності керівників кредитних спілок.

Розробка такого документу повинна проводитися під патронажем Нацкомфінпослуг, за участі керівників кредитних спілок та високоосвічених людей, які мають досвід роботи у сфері кредитно-кооперативного руху, вітчизняних науковців та провідних іноземних експертів та фахівців. Такий документ має мати обов'язковий характер і стати еталоном морально-етичних норм ведення бізнесу у кредитних спілках.

На території Північно-Західної Європи, у Великобританії, кредитні спілки займають невеликий сегмент, і їм доводиться докладати зусиль, щоб бути помітними у порівнянні з іншими фінансовими інституціями. Проте у цій європейській країні кредитні спілки отримують хорошу політичну і громадську підтримку. Так, у 2011 році за підтримки політич-

них партій та уряду Великобританії було виділено 73 млн. фунтів стерлінгів на техніко-економічну модернізацію кредитних спілок країни впродовж наступних чотирьох років. Важливою передумовою цього стала неспроможність британських банків забезпечити потреби у кредиті споживачів з низьким рівнем доходів та вплив банківської кризи, після якої громадськість шукає альтернативу комерційним банкам.

У зв'язку з цим Асоціація кредитних спілок Великобританії у рамках реформування кооперативного руху виступила з пропозицією розподілити одну із комбінацій банківських технологій між кредитними спілками, що надасть їм можливість надавати пакет послуг через мережу поштових відділень та філії один одного. Крім того, такі технології сприятимуть роботі гарячої лінії для клієнтів кредитної спілки та створять умови швидкого доступу до рахунків у мережі Інтернет. Таке одноразове капіталовкладення у бек-офіс кредитних спілок, призведе до масштабного зростання цієї складової фінансового сектору.

Інтеграція кредитних спілок Великої Британії у мережу поштових відділень надасть можливість:

- 1) залучення потенційних клієнтів у будь-якому з 11 500 поштових відділень та надання широкого спектру фінансових послуг у режимі реального часу;
- 2) використання бренду поштамту, якому довіряють люди з низькими доходами, для реклами послуг кредитної спілки на місцевому рівні;
- 3) надання співробітникам поштових відділень можливості перевіряти стан рахунку члена кредитної спілки, його балансу, приймання і виплати заощаджень, а також відправку інформації і запитів кредитній спілці;
- 4) надання співробітникам поштамту повноважень щодо миттєвого прийняття рішень з відкриття малих кредитних ліній (30-400 фунтів стерлінгів), які є зручними і доступними.

Таким чином, кожна угода, виконана через мережу поштових відділень, забезпечує операційний збір, який створює новий потік доходу для мережі, а загальне збільшення послуг кредитних спілок таким шляхом означає збільшення продажів для поштамту. Все це дає можливість через діяльність кредитних спілок збільшити обсяги зручних і безпечних заощаджень клієнтів установи, отримати поради у формуванні власного бюджету та управління грошима, отримати економічно ефективні страхові та безпечні фінансові послуги.

Британський досвід створення додаткових конкурентних переваг кредитних спілок на фінансовому ринку є надзвичайно цінним для України. За умови зміни діючого законодавства, що регламентує діяльність кредитних спілок України, а саме розширення кола потенційних членів установи та переліку послуг, перспективною може стати співпраця з мережею Укрпошти, яка налічує близько 10 000 відділень у сільській місцевості.

Ця перспектива особливо актуальна, якщо врахувати, що основна мета діяльності кредитних спілок на селі – це підвищення рівня життя сільського населення шляхом розвитку підприємництва у сільській місцевості та забезпечення доступу сільського населення до фінансово-кредитних ресурсів.

Таким чином, через співпрацю з мережею поштових відділень кредитні спілки України можуть залучити додаткових членів, надаючи їм послуги:

- оформлення доступного споживчого кредиту із можливістю сплати відсотків у відділеннях Укрпошти;

- оформлення ощадних вкладів із можливістю доставки відсотків за ними додому через працівників поштамту (листоноші);

- оплата комунальних послуг;

- здійснення грошових переказів за Міжнародними платіжними системами.

Не менш вагомим внеском у розбудові сприятливого середовища розвитку вітчизняних кредитних спілок може стати досвід Польщі. Кредитні спілки у даній країні почали працювати з 1992 року, і на даний час є найбільшими за чисельністю населення серед інших фінансових установ.

Польські кредитні спілки активно борються з бідністю, лихварством, запобігають фінансовим втратам, що призводять до соціальної ізоляції, і надають такі види послуг:

- кредитування фізичних осіб та суб'єктів господарської діяльності на невідкладні споживчі потреби та розвиток підприємництва, без зайвих формальностей та на тривалий час;

- оформлення різного роду вкладів. Це можуть бути інвестиції з фіксованою і плаваючою процентною ставкою, із щоденною капіталізацією відсотків, за прогресивною ставкою, застраховані або пов'язані з інвестиційними фондами;

- надання готівкових та безготівкових послуг через платіжні карти Visa і MasterCard, які емітуються Фінансовою асоціацією кредитних спілок;

- доступ до рахунку у мережі Інтернет, через який можна заощаджувати свої доходи, регулювати виплати, отримати кредит (без відвідування кредитної спілки особисто), а також замовити платіжну картку;

- можливість здійснення інвестиційних операцій (придбання паїв інвестиційних фондів) по телефону або через мережу Інтернет;

- оформлення індивідуального пенсійного рахунку на добровільній основі із забезпеченням додаткової вигоди, без сплати будь-яких витрат;

- забезпечення вкладів членів кредитних спілок, які покриваються державним Фондом банківських гарантій, є обов'язковою системою і включає в себе грошові кошти зареєстровані на депозитних рахунках у сумі не більше 100 000 євро, не враховуючи коштів, сплачених у вигляді акцій і внесків учасників.

Слід відмітити, що зазначений вище перелік послуг, які надають кредитні спілки Польщі, охоплює майже весь спектр банківських операцій. Однак кооперативна спрямованість на принципах взаємодопомоги суттєво різнить кредитні спілки від банківських установ. Підтвердженням цього є підтримка людей, які опинилися в складній ситуації після наслідків природних стихій (смерчів та повеней) на території Польщі. Кредитні спілки надавали цій категорії населення позички, які були дешевші, ніж доступні на ринку аналогічні продукти у різних фінансових установах. Водночас вже існуючим членам кредитних спілок надавали можливість пролонгувати платежі по кредиту, поки вони не відновили втрачені господарства.

Крім того, в Польщі діє товариство взаємного страхування кредитних спілок. Місія даної неприбуткової установи полягає в створенні поінформованості про страхування і задоволення потреб кредитних спілок та їх членів у страхових послугах.

Про доцільність створення такого товариства в Україні вже йшла мова у наукових колах. Вітчизняний науковець Терещенко Г.М. вважає [6, с. 92], що логічним і найефективнішим шляхом задоволення потреби кредитних спілок у страхових послугах є створення власної спілки взаємного страхування

(СВС) кредитної кооперативної системи України. Засновниками і власниками СВС можуть стати кредитні спілки, представлені обласними асоціаціями, а також члени кредитних спілок – фізичні й (у майбутньому) юридичні особи. Страхова установа може бути заснована асоціаціями кредитних спілок у формі як комерційної структури, так і кооперативу, членами якого були б кредитні спілки.

Існування власної страхової установи має значно зміцнити кредитну кооперативну систему, підвищити рівень її фінансової стійкості, а отже – конкурентоспроможності на кредитному ринку країни. Цю думку підтримує вітчизняний науковець Пожар А. [7, с. 170], який вважає, що здійснення страхової діяльності кредитними спілками сприятиме стандартизації і уніфікації їх роботи, росту правової і економічної культури пайовиків. При наданні страхових послуг кредитна спілка забезпечуватиме своїх членів-пайовиків правовим захистом і технічною допомогою, виконуватиме функцію гарантування виконання страховальником своїх зобов'язань. Страхування життя пайовиків висуває суворі вимоги щодо порядку обліку пайовиків і їх особистих рахунків, страхування майна спілки – вимоги щодо його обліку і зберігання, а страхування громадянської відповідальності кредитної спілки та її працівників – вимоги щодо рівня кваліфікації персоналу та ефективності управління в кредитній спілці.

За умови існування потужного товариства взаємного страхування останнє може отримати від обласних асоціацій кредитних спілок широкі повноваження щодо перевірки дотримання кредитними спілками нормативів і стандартів діяльності. У цьому випадку товариство взаємного страхування використовується в якості елемента кредитної кооперативної системи, матеріально зацікавленого в надійності і стабільності кредитних спілок, а також – у впровадженні уніфікованих стандартів у їх роботу.

Неодноразово науковці та практики кредитно-кооперативного руху у своїх наукових працях [7; 8; 9; 10] піднімали питання і про вдосконалення сервісної інфраструктури системи кредитної кооперації, а саме створення Фонду гарантування вкладів членів кредитних спілок, Всеукраїнського стабілізаційного фонду, кооперативного банку, колекторської компанії тощо.

На даний час в Україні існує два стабілізаційних фонди, кожен з яких створено при загальнодержавній асоціації кредитних спілок: Програма захисту вкладів при ВАКС (Всеукраїнській асоціації кредитних спілок) та Стабілізаційний фонд НАКСУ (Національної асоціації кредитних спілок України). Обидві організації знаходяться в м. Києві та обслуговують, у тому числі, спілки, географічно від них віддалені, що значною мірою ускладнює ефективні взаємовідносини.

Створення регіональних (обласних) стабілізаційних фондів на основі об'єднаних кредитних спілок може значно спростити доступ спілок до фінансової допомоги, а консолідація обласних фондів на загальнодержавному рівні, у Всеукраїнській стабілізаційній фонд – сприяти ефективному управлінню їх ліквідністю.

Для формування фінансово стабільної системи кредитних спілок необхідно прийняти Законопроект № 3265 «Про Фонд гарантування вкладів членів кредитних спілок», який був зареєстрований у жовтні 2009 року, розглянутий Верховною Радою на початку 2010 року та відправлений на повторне перше читання (невідомо до якого терміну).

Фонд гарантування вкладів членів кредитних спілок повинен базуватися на функціональній концептуально-організаційній моделі, закладеній у банківському Фонді гарантування вкладів фізичних осіб. Ключова функція фонду полягатиме в погашенні заборгованості за вкладами населення тих кредитних спілок, у яких виникли системні проблеми із платоспроможністю, і створить умови для їх виведення з фінансового ринку.

Фонд гарантування вкладів членів кредитних спілок, як справедливо наголошують Г.М. Терещенко та О.О. Луцишин [8, с. 86], з моменту створення має працювати виключно з тими кредитними спілками, які є його учасниками. Далеко не всі кредитні спілки повинні ввійти до нього. Більше того, тих з них, які не стануть учасниками фонду, потрібно позбавити права залучати депозити (тобто Нацкомфінпослуг має відкликати ліцензії на залучення вкладів на депозитні рахунки кредитних спілок, які не стануть учасниками фонду). При цьому фонд гарантування вкладів членів кредитних спілок жодним чином не повинен стати фондом компенсації вкладів членів кредитних спілок, котрі збанкрутували до його створення. Компенсувати борги збанкрутілих кредитних спілок може держава виключно через спеціально створений окремий фонд.

Для вирішення проблем з ліквідністю кредитних спілок в наукових колах неодноразово піднімалося питання про створення установи, яка б виконувала функцію центрального органу як сервісний елемент вищого рангу, а саме кооперативний банк кредитних спілок.

Вітчизняний науковець О. Луцишин вважає [9, с. 25], що основне функціональне призначення кооперативного банку здатне забезпечити:

- компенсацію короткострокових піків ліквідності (надлишки/розриви) всередині сектору, а за потреби – централізоване утримання мінімальних резервів у Національному банку України для потреб кредитних спілок;
  - підтримку ліквідності при сезонних коливаннях і структурних дисбалансах ліквідності первинних інститутів (надлишок депозитів або перевищення попиту на кредити) шляхом надання відповідних можливостей інвестування чи рефінансування;
  - відкриття доступу до національних і міжнародних програм сприяння та фінансування для сектору кредитних спілок, виконання координаційних і адміністративних функцій у процесі реалізації цих програм;
  - попереджувальні заходи в разі гострої кризи ліквідності кредитних спілок;
  - консультування і тренінги для керівництва кредитних спілок із питань менеджменту ліквідності (управління, контроль і планування).
- Однак, на нашу думку, крім зазначених вище функцій кооперативний банк міг би розширити сферу фінансових послуг, які надають кредитні спілки через:
- підключення до мережі банківських платіжних агентів;
  - організацію прийому особистих заощаджень членів кредитних спілок через мережу платіжних терміналів банків;
  - реалізацію спільних проектів з емісії пластикових карт клієнтам кредитних спілок;
  - розробку спільних програм з управління поточною ліквідністю кредитних спілок через овердрафт та розміщення залишків на платній основі на термін до 1-го місяця.

Однак не можна оминати увагою влучне зауваження науковця [9, с. 27], що всі учасники ринку повинні усвідомлювати факт про недопустимість «насильного» перетворення кредитних спілок на кооперативні банки, оскільки це означатиме перехід до банківської системи та перекосяв фінансового ринку.

Як свідчить зарубіжний досвід, кредитні спілки повинні бути повноцінними учасниками ринку фінансових послуг, а кооперативні банки – учасниками і банківської системи, і кредитної кооперації. При цьому кожен елемент повинен виконувати відповідний спектр послуг, а інституційне середовище функціонування має створювати умови для ліквідного функціонування та усувати можливості шахрайства, а не створювати тиск регулювання за рахунок обмежень і бар'єрів.

Не менш важливим у стабільній діяльності кредитних спілок, на нашу думку, є чинник фінансової грамотності населення. Оскільки, використовуючи недостатню обізнаність споживачів, псевдокредитні спілки скористалися можливістю ввести в оману певну частину громадян, і завдали суттєвої шкоди їхнім фінансовим інтересам та діловій репутації тим кредитним спілкам, які здійснюють свою діяльність правомірно. Така негативна практика суттєво погіршує інвестиційний клімат у державі.

Саме тому вважаємо за доцільне налагодження зв'язків кредитних спілок з усіма вищими навчальними закладами України для впровадження у навчальний процес викладання дисциплін з основ кредитно-кооперативного руху. Крім того, співпраця з науковими установами різних рівнів та фінансова підтримка наукових досліджень (грантів, програм, стратегій, сприяння у виданні монографій, підручників, брошур та іншої методичної літератури) дасть змогу кредитним спілкам покращити свій імідж.

Висновки з проведеного дослідження. Для розбудови сприятливого середовища функціонування кредитних спілок України необхідно провести ряд організаційно-правових заходів:

1) внести поправки до Закону України «Про кредитні спілки», зокрема в частині, що стосується створення саморегульованої організації, з регламентацією їй відповідних повноважень та із зобов'язаннями вступу усіх кредитних спілок, які працюють із депозитними вкладками;

2) внести зміни до Закону України «Про кредитні спілки» щодо визначення чіткого переліку можливих порушень працівниками кредитних спілок з обов'язковою регламентацією заходів впливу щодо них (штрафних санкцій, строків позбавлення волі);

3) розробка Нацкомфінпослуг Кодексу етики, який має стати зразком морально-етичних норм кооперативного ведення бізнесу у фінансових установах;

4) організація техніко-економічної модернізації системи кредитних спілок за рахунок інтеграції їх послуг через мережу Укрпошти та кооперативного банку кредитних спілок;

5) розбудова і розвиток сервісної інфраструктури кредитних спілок – створення Фонду гарантування вкладів членів кредитних спілок, Стабілізаційного фонду для підтримання ліквідності та фінансового оздоровлення установ, Товариства взаємного страхування, кооперативного банку;

6) підвищення рівня соціальної довіри шляхом налагодження зв'язків з громадськістю й відносин з суспільством через створення освітнього центру і співпраці з вищими навчальними закладами у всіх регіонах країни.

Більшість перерахованих заходів можливо реалізувати за тісної співпраці уряду, регулятивного органу, саморегульованої організації та науковців і практиків вітчизняного кредитно-кооперативного руху. В результаті цього кредитні спілки України мають всі шанси побудувати конкурентоздатну та стабільну систему фінансової підтримки пересічного громадянина країни.

Сферою подальших наукових досліджень може стати розробка концептуальних підходів співпраці регулятивного органу з кредитними спілками.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Типові правила регулювання для кредитних спілок [Електронний ресурс]: за даними Всесвітньої Ради кредитних спілок. – Режим доступу : <http://www.woccu.org/publications/modellaw>.
2. Міжнародні принципи безпеки і надійності кредитних спілок [Електронний ресурс]: за даними Всесвітньої Ради кредитних спілок. – Режим доступу : <http://www.woccu.org/publications/modellaw>.
3. Офіційний сайт Центрального банку Ірландії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.centralbank.ie/>.
4. Пластун В.Л. Пріоритети розвитку кредитних спілок у сучасних умовах / В.Л. Пластун // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 10(112). – С. 131-137.
5. Розпорядження Нацкомфінпослуг «Про затвердження Положення про застосування Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, заходів впливу за порушення законодавства про фінансові послуги...» від 20 листопада 2012 року № 2319 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z2112-12>.
6. Терещенко Г.М. Перспективи розвитку кредитних спілок в Україні / Г.М. Терещенко // Фінанси України. – 2009. – № 5. – С. 87-94.
7. Пожар А. Формування сервісної інфраструктури системи кредитної кооперації на регіональному рівні / А. Пожар // Світ фінансів. – 2007. – Вип. 3(12). – С. 163-172.
8. Терещенко Г.М. Шляхи забезпечення захисту вкладів членів кредитних спілок / Г.М. Терещенко, О.О. Луцишин // Фінанси України. – 2010. – № 12. – С. 80-88.
9. Луцишин О. Прагматизм формування системи кредитної кооперації в Україні / О. Луцишин // Вісник НБУ. – 2013. – № 9. – С. 22-27.
10. Гончаренко В.В. Про зміну концепції розвитку системи кредитної кооперації та її можливий вплив на кредитно-кооперативний сектор національної економіки / В.В. Гончаренко // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2011. – № 5(50). – С. 99-107.